DOMSTOLENS DOM
av den 30 juni 1966*

I mål 61/65

har Scheidsgerecht van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf, Heerlen (Nederländerna) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

G. Vaassen-Göbbels, änka, bosatt i Bardenberg (Tyskland),

och

Ledningen för beambtenfonds voor het mijnbedrijf, Heerlen (Nederländerna).

Begäran avser tolkningen av rådets förordning nr 3 om social trygghet för migrerande arbetstagare (EGT, 16.12.1958, s. 561–ff, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå.).

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden Ch.L. Hammes, avdelningsordförandena L. Delvaux och W. Strauß (referent) samt domarna A. M. Donner, A. Trabucchi, R. Lecourt och R. Monaco,

generaladvokat: J. Gand,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

* Rättegångsspråk: nederländska.

dom

DOMSKÄL

I – Huruvida begäran om tolkning kan tas upp till behandling

Motparten vid den nationella domstolen gör gällande att Scheidsgerecht van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf, nedan kallad Scheidsgerecht inte är en domstol i den mening som avses i artikel 177 i EEG-fördraget och därför inte är behörig att hänskjuta en begäran om tolkning till domstolen enligt den artikeln.

Scheidsgerecht är upprättad på vederbörligt sätt enligt nederländsk lag.

Denna institution nämns i "Reglement van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf" (RBFM), som reglerar förhållandet mellan Beambtenfonds och dess försäkrade.

Enligt nederländsk lagstiftning om invaliditet gäller den i den lagstiftningen föreskrivna obligatoriska försäkringen inte för personer vars invalid- eller ålderspension regleras av ett annat system, som skall ersätta det allmänna systemet, om de behöriga myndigheterna förklarar att detta system uppfyller de rättsliga kraven och ger tillräckliga garantier för utbetalningen av pensioner.

Det finns liknande föreskrifter för andra delar av den sociala tryggheten.

Det krävs att lagstiftningen liksom eventuella ändringar av denna, förutom godkännande av den nederländske ministern med ansvar för gruvindustrin, också kräver godkännande av ministern med ansvar för sociala frågor och den allmänna hälsan.

Det tillkommer vidare ministern med ansvar för gruvindustrin att utnämna ledamöter av Scheidsgerecht, att utse dess ordförande och att fastställa dess förfaranderegler.

Scheidsgerecht, som är ett permanent organ och har till uppgift att fälla avgöranden i de tvister som definieras i allmänna ordalag i artikel 89 i RBFM, är underställd motsvarande kontradiktoriska förfarandebestämmelser som de som gäller för vanliga domstolar.

Slutligen är de personer som avses i RBFM obligatoriskt anslutna till Beambtenfonds enligt en förordning som antagits av Mijnindustrieraad (Rådet för gruvindustrin), som är en offentligrättslig institution.

Personerna i fråga är skyldiga att vända sig till Scheidsgerecht i egenskap av rättslig instans när det gäller tvister mellan dem och deras försäkringsgivare.

Scheidsgerecht är skyldig att grunda sina avgöranden på lag.

I föreliggande fall uppstår frågan om huruvida bestämmelser som t.ex. RBFM omfattas av rådets förordning nr 3 vid tolkningen av denna förordning och måste prövas i anslutning till den första frågan som ställs av Scheidsgerecht.

Under dessa omständigheter bör Scheidsgerecht betraktas som en domstol i den mening som avses i artikel 177.

Begäran om tolkning kan således tas upp till behandling.

II - Innehåll

1. Angående den första frågan som ställs av Scheidsgerecht

Scheidsgerecht ber domstolen uttala huruvida bestämmelserna i kapitel II i RBFM, om den sjukkassa som förvaltas av BFM, utgör "lagstiftning" i den mening som avses i förordning nr 3, om de omfattas av avsnittet "Nederländerna" punkt i i bilaga B till den förordningen och om den följaktligen gäller för anställda i nederländska gruvindustrin som omfattas av de tidigare nämnda bestämmelserna.

Enligt artikel 177 i EEG-fördraget är domstolen ensam behörig att uttala sig om tolkningen av fördraget eller giltigheten och tolkningen av rättsakter som antagits av gemenskapens institutioner, men saknar befogenhet att tillämpa dessa texter i en specifikt fall.

Domstolen skall alltså inskränka sig till att, med hänsyn till de uppgifter som har lämnats av Scheidsgerecht, endast behandla de delar av den fråga som ställts som rör tolkningen av fördraget och förordning nr 3.

a) Frågan handlar i första hand om huruvida bestämmelser om sjukförsäkring för arbetstagare och deras efterlevande, som införs och genomförs av en privaträttslig institution kan utgöra lagstiftning enligt förordning nr 3.

   Enligt artikel 1 b i förordning nr 3 "avses med uttrycket 'lagstiftning' lagar, förordningar och andra bestämmelser i varje medlemsstat angående de delar av och system för social trygghet som avses i artikel 2.1 och 2.2 i samma

förordning", alltså även de system och delar av socialförsäkringen som rör förmåner vid sjukdom.

Uttrycket "stadgeenliga bestämmelser" är tydligt avsett att omfatta system och delar av socialförsäkringen som förvaltas av andra institutioner än offentliga myndigheter och som har en viss självständighet i förhållande till dessa.

För övrigt avses enligt artikel 1 b i förordning nr 3 med uttrycket "institution, ... det organ eller den myndighet som har ansvaret för att tillämpa hela eller vissa delar av lagstiftningen".

Att uttrycken "organ" och "myndighet" ställs bredvid varandra visar att förordning nr 3 även avser de stadgeenliga bestämmelser som styr privaträttsliga institutioners funktion, och detta desto mer som dessa inte uttryckligen är undantagna genom någon bestämmelse i förordning nr 3.

Begreppet "stadgeenliga bestämmelser" omfattar regler som, även om de fastställs och tillämpas i privaträttsliga former och av privaträttsliga organ, utgör en del av en medlemsstats sociala trygghetssystem på grund av att de är avsedda att komplettera lagar och andra författningar som rör social trygghet eller att ersätta dessa.

Förordning nr 3 vittnar tydligt om att från dess bestämmelser undantas inte sådana system som förvaltas av icke-statliga organ som, i åtminstone flera medlemsstater, utgör en betydande del av den sociala tryggheten.

Motparten vid den nationella domstolen påstår emellertid att dessa överväganden inte kan gälla i den mån de berörda parterna, om de omtvistade bestämmelserna inte fanns, inte skulle vara obligatoriskt försäkrade med stöd av det allmänna sociala trygghetssystemet.

Bestämmelserna i fråga skulle därför inte kunna anses ersätta det allmänna systemet.

Motparten vid den nationella domstolen gör vidare gällande att de ovan nämnda övervägandena inte gäller för en arbetstagares efterlevande som på rent frivillig grund var anslutna till den institution som den berörda arbetstagaren obligatoriskt var ansluten till.

Invändningen att herr Vaassen inte skulle ha omfattats av det allmänna sociala trygghetssystemet är inte avgörande, eftersom det är tydligt att den

fråga som fick Scheidsgerecht att vända sig till domstolen handlade om huruvida de omtvistade bestämmelserna utgör eller inte utgör en del av ett särskilt system enligt artikel 2.2 i förordning nr 3.

Om en särskild grupp av arbetstagare omfattas av en särskild typ av obligatorisk försäkring enligt offentlig rätt är det otvetydigt fråga om ett särskilt system i den mening som avses i artikel 2.2 i rådets förordning nr 3.

Motparten vid den nationella domstolen tycks i övrigt till fullo ha förstått den grundläggande innebörden av begreppet då man i sitt skriftliga inlägg dels fastställer att den obligatoriska försäkringen för alla anställda i nederländska gruvor följer av artikel 33 i förordningen från *Mijnindustrieraad* av den 8 september 1952 om arbetsvillkor för provanställda och anställda vid gruvorna (Nederlandse Staatscourant av den 23 september 1952, nr 185) och, å andra sidan, att denna förordning, som antagits av en behörig offentlig myndighet, därigenom får karaktären av offentlig rätt.

Det åligger emellertid den nationella domstolen att efter eventuell tillämpning av artikel 177 i fördraget, som skedde i föreliggande fall, pröva om de villkor som ställs för att det skall vara fråga om ett särskilt system faktiskt uppfylls, så att systemets stadgeenliga bestämmelser omfattas av begreppet lagstiftning i artikel 1 b i förordning nr 3.

När det väl har fastställts att det är fråga om ett särskilt system är förordningarna nr 3 och nr 4 tillämpliga på systemet i dess helhet, inbegripet eventuella bestämmelser som det kan innehålla om frivillig och fakultativ anslutning för tidigare försäkrade personer och deras efterlevande.

b) I den andra delen av sin fråga begär Scheidsgerecht att domstolen skall uttala sig om huruvida ett nederländskt sjukförsäkringssystem som införts till förmån för *anställda* i gruvindustrin och deras familjer omfattas av avsnittet "Nederländerna" punkt i i bilaga B till förordning nr 3 med rubriken: "sjukförsäkring för *gruvarbetare* (kontantförmåner och naturaförmåner vid sjukdom eller moderskap)".

Enligt motparten vid den nationella domstolen måste denna fråga besvaras nekande.

I den nederländska versionen till denna bestämmelse motsvaras ordet "arbetstagare" av uttrycket "mijnwerkers", vilket till skillnad mot uttrycket "werknemers" endast avser manuella arbetstagare och således utesluter övriga anställda.

Även förutsatt att tolkningen av benämningen "mijnwerkers" är korrekt, vilket tycks kunna ifrågasättas, skulle motpartens argument i vilket fall som helst inte vara avgörande.

Avsnittet "Nederländerna" i bilaga B till förordning nr 3 anger under punkt a sjukförsäkring i allmänhet och, under punkt i, sjukförsäkring för gruvarbetare.

Ett särskilt sjukförsäkringssystem, enligt beskrivningen i det föregående, skulle alltså om det inte omfattas av punkt i, omfattas av punkt a som utan åtskillnad gäller alla "arbetstagare" ("Arbeitskräfte" och "Arbeitsnehmer", "lavoratori", "Werknemers") i den mening som avses i artikel 48–51 i fördraget, ett uttryck som även inbegriper tjänstemän.

Avsnittet "Nederländerna" i bilaga B till förordning nr 3 omfattar följaktligen såväl det allmänna som de särskilda socialförsäkringssystemen i fråga om sjukförsäkring.

2. Den andra frågan som ställts av Scheidsgerecht

Genom sin andra fråga, som ställs om svaret på den första frågan blir jakande, begär Scheidsgerecht att domstolen skall uttala huruvida en efterlevande till en arbetstagare "har rätt till de förmåner som avses i artikel 22 i förordning nr 3 och som anges i slutet av artikel 22.2"

— även om vederbörande är bosatt inom en annan medlemsstats territorium än det som den berörda sjukförskringsinstitutionen hör till, och

— även om den lagstiftning som tillämpas av denna institution bara ger den efterlevande "rätt till gottgörelse från sjukkassan för utgifter för medicinsk behandling, vård och mediciner".

a) När det gäller frågans första del framgår det av sammanhanget i beslutet om hänskjutande att Scheidsgerecht i själva verket önskar upplysning om huru-

vida det strider mot förordning nr 3 om en institution nekar att ge en arbetstagares efterlevande rätt att omfattas av en fakultativ sjukförsäkring uteslutande på grund av att vederbörande är bosatt i en annan medlemsstat än den som den berörda institutionen hör till.

I artikel 22.2 och 22.3 i förordning nr 3 regleras hur de förmåner skall beviljas som vid sjukdom tillkommer "en person som har rätt till pension eller ränta" ("titulaire d'une pension ou d'une rente") med stöd av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater om vederbörande är bosatt inom en medlemsstats territorium där ingen av de institutioner som ansvarar för utbetalningen av pensionen är belägna.

Dessa bestämmelser gäller under alla omständigheter fall där sjukförsäkringen följer obligatoriskt av rätten till pension, dvs. när den i viss mening utgör en nödvändig del av ett system för pension.

Bestämmelserna förutsätter logiskt att denna anslutning till ett sjukförsäkringssystem inte kan upphöra på grund av att personen i fråga flyttar till ett annat land än det eller de länder där de institutioner som ansvarar för utbetalning av de akuella förmånerna är belägna.

Detta bekräftas för övrigt av artikel 10.1 i förordning nr 3, enligt vilken "pensioner... vilka förvärvats enligt en eller flera medlemsstaters lagstiftning inte [får] minskas, ändras, innehållas, dras in eller konfiskeras med anledning av att mottagaren är bosatt inom en annan medlemsstat än den där den institution som ansvarar för utbetalningen är belägen".

Å andra sidan nämns inte uttryckligen i artikel 22 det fall där anslutning till ett sjukförsäkringssystem för en person som har rätt till pension endast föreskrivs på frivillig grund.

Det är därför nödvändigt att pröva om den artikeln, trots dess brist på uttryckliga föreskrifter, även är tillämplig i ett sådant fall.

Enligt artikel 4.2 i förordning nr 3 gäller dess bestämmelser för "efterlevande till löntagare eller därmed jämställda arbetstagare som har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater".

Den allmänna ordalydelsen i dessa bestämmelser visar att förordningens tillämpning inte är begränsad till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande som har utövat anställningar i flera medlemsstater eller som utövar eller har utövat en anställning i en stat medan de bor eller har bott i en annan stat.

Förordningen gäller följaktligen även när det inte är arbetstagaren själv, utan dennes efterlevande, som har ändrat bosättningsort till en annan medlemsstat.

Denna tolkning överensstämmer med avsikten i artikel 48–51 i fördraget liksom i förordning nr 3 som är, förutom att skydda migrerande arbetstagare i strikt bemärkelse, att förhindra att bestämmelser om territorialitet görs gällande gentemot arbetstagare eller deras efterlevande när det gäller frågor om social trygghet.

Vidare följer det av artikel 9.1 i förordning nr 3 att förordningen är tillämplig utan åtskillnad "på obligatorisk, frivillig eller fakultativ fortsatt försäkring".

Det följer nämligen av artikel 10.2 i samma förordning, tillsammans med bilaga E till denna, att varje gång förordningen är avsedd att upprätthålla bestämmelser om territorialitet i nationell lagstiftning står detta uttryckligen i förordningen.

Även när anslutning till ett sjukförsäkringssystem för arbetstagaren eller den efterlevande som har rätt till pension endast är frivillig är det följaktligen förbjudet enligt förordning nr 3 för en nationell institution att säga upp denna anslutning av den anledningen att den pensionsberättigade personen ändrar bosättningsort till ett annat land än det som den berörda institutionen hör till.

b) Begäran om tolkning handlar också om huruvida artikel 22, som endast hänvisar till "naturaförmåner" gäller förmåner för medicinsk vård och behandling samt mediciner, som ges i form av återbetalning av kostnader.

I förordning nr 3 avdelning III kapitel 1 med rubriken "Sjukdom, moderskap", som innehåller artikel 22, ställs "naturaförmåner" mot "kontantförmåner" utan att något av dessa begrepp definieras.

Det är emellertid säkert att begreppet "naturaförmåner" inte utesluter att en sådan förmån kan utgöra en kontant utbetalning av en institution som ansvarar för utbetalningar.

Det är nämligen vanligt att en institution företar sådana kontanta utbetalningar i fall där det enligt artikel 19.5 i förordning nr 3 uttryckligen är fråga om "naturaförmåner", t.ex. vid beviljande av "proteser" och "större hjälpmedel".

Det är vidare enligt bestämmelserna i ifrågavarande kapitel 1 inte någon skillnad på om nämnda utbetalningar sker till vederbörande själv eller till tredje man.

Det är slutligen möjligt att av artikel 18 i förordningen dra slutsatsen att "kontantförmåner" huvudsakligen är avsedda att kompensera förlorad inkomst för den sjuke arbetstagaren och att de därför rör en helt annan situation än den som föreligger i detta fall.

Av detta följer att artikel 22 också gäller när förmåner av det slag som avses av Scheidsgerecht beviljas i form av återbetalning av kostnader.

III - Rättegångskostnader

De kostnader som har förorsakats Europeiska ekonomiska gemenskapens kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla.

Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid Scheidsgerecht utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

I målet har domstolen

beaktat rättegångshandlingarna,

hört referentens rapport,

hört de muntliga yttrandena från Europeiska ekonomiska gemenskapens kommission och svaranden i huvudmålet,

hört generaladvokatens förslag till avgörande,

beaktat Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 48–51 och 177 i detta,

beaktat protokollet om stadgan för Europeiska ekonomiska gemenskapens domstol, särskilt artikel 20 i denna,

beaktat Europeiska ekonomiska gemenskapens råds förordning nr. 3 om social trygghet för migrerande arbetstagare (Europeiska gemenskapernas officiella tidning av den 16 december 1958, s. 561-ff,), särskilt artiklarna 1 b och 1 e, 2, 4, 9, 10, 18, 19 och 22 i denna förordning samt dess bilaga B, avsnittet "Nederländerna", punkterna a och i,

beaktat rättegångsreglerna för Europeiska gemenskapernas domstol.

Mot den bakgrunden och på ovan angivna grunder beslutar

DOMSTOLEN

- angående de frågor som genom beslut av den 10 december 1965 förts vidare av Scheidsgerecht van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf - följande dom:

1. **Regler om sjukförsäkring för arbetstagare och deras efterlevande som fastställs och genomförs av en privaträttslig institution ingår, i egenskap av "stadgeenliga bestämmelser", i begreppet "lagstiftning" enligt artiklarna 1 b och 4 i förordning nr 3, om dessa regler kompletterar eller ersätter de lagar och andra författningar genom vilka ett allmänt eller särskilt system för social trygghet upprättas.**

2. **Avsnittet "Nederländerna" i bilaga B till rådets förordning nr 3 omfattar såväl allmänna som särskilda socialförsäkringssystem i fråga om sjukförsäkring för anställda i gruvindustrin.**

3. **Det strider mot bestämmelserna i förordning nr 3 om en institution nekar en arbetstagares efterlevande, som har rätt till pension med stöd av en medlemsstats lagstiftning, rätten till anslutning även till ett frivilligt sjukförsäkringssystem, som institutionen själv förvaltar, om skälet till detta är att personen i fråga är bosatt på en annan medlemsstats territorium än det som institutionen hör till.**

4. **Artikel 22 i förordning nr 3 är också tillämplig i fråga om förmåner som beviljas i form av återbetalning av kostnader för medicinsk behandling och vård samt mediciner.**

5. **Det tillkommer Scheidsgerecht van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf att besluta om kostnaderna i denna instans.**

På detta sätt dömt i Luxemburg den 30 juni 1966.

Hammes Delvaux Strauß

Donner Trabucchi Lecourt Monaco

Domen avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 30 juni 1966.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

Ch. L. Hammes
Ordförande